vFk "k"Bks/;k;%

v"Vk mijlk%

तालकं तुबरी गंधं कंकुष्टं कुनटी तथा।
सौवीरं गैरिकं चैवमष्टमं खेचराह्वयम् ॥ 1 ॥

vFk gfjrkye

Hksn% तालकं द्विविधं प्रोक्तं लाख्यं चाश्मसंज्ञितम्।
सूक्ष्मपत्रं हेमवर्णं गुरू स्निग्धं च भासुरम् ।
दलाख्यं तालकं तच्च बहुसत्वं रसायनम्॥ 2 ॥
निष्पत्रं चाश्मसदृशं किंचित्सत्वं तथाऽगुरू।
नारीणां पुष्पहृत् तत्तु कुपथ्यं चाश्मतालकम् ॥ 3 ॥

'kks/kue कूष्माण्ड़तोयसंस्विन्न ततः क्षारजलेन वा।
चूर्णतोयेन वा स्विन्नं दोलायंत्रेण शुद्धयति ॥ 4 ॥

lRoe कुलत्थकाथसौभाग्यमाहिषाज्यमधुप्लुतम्।
खल्वे क्षिप्त्वा च तत्तालं मर्दयेदेकवासरम् ॥ 5 ॥
नितुषीकृत्य चैरण्डबीजान्येव तु मर्दयेत्।
पलाष्टमानं तालस्य चाष्टमांशं तु कारयेत् ॥ 6 ॥
बीजान्येरण्डजान्येव क्षिप्त्वा चैकत्र मर्दयेत्।
यवाभा गुटिका कार्या शुष्का कुप्यां निधाय च ॥ 7 ॥

वालुकायंत्रमध्ये तु वह्निं द्वादशयामकम् ।
स्वांगशीतं समुत्तार्य उर्ध्वगं सत्वमाहरेत् ॥ 8 ॥
पाषाणधातुसत्वानां प्रकाराः संत्यनेकशः ।
यानि कार्यकराण्येव सत्वानि कथितानि वै ॥ 9 ॥
x.kk% वातश्लेष्महरं रक्तभूतनुत् पुष्पहृत् स्त्रियाः ।
सुस्निग्धमुष्णकटुकं दीपनं कुष्टहारि तत् ॥ 10 ॥

vFk lkjk"Vh

y{k.k x.kk% सौराष्ट्रदेशे संजाता खनिजा तुवरी मता ।
या लेपिता श्वेतवस्त्रे रंगबंधकारी हि सा ॥ 11 ॥
फुल्लिका खटिका तद्वत् द्विप्रकारा प्रशस्यते ।
किंचित्पीता च सुस्निग्धा गरदोषविनाशिनी ॥ 12 ॥
श्वेतवर्णापरा साम्ला फुल्लिका लोहमारणी ।
कषाभा मधुरा कांक्षी कटुका विषनाशिनी ॥ 13 ॥
व्रणघ्नी कफहा चैव नेत्रव्याधिस्त्रिदोषहा ।
कुष्ठरोगहरा सा तु पारदे बीजधारिणी ॥ 14 ॥
'kks/ku&lRop धान्याम्ले तुवरी क्षिप्ता शुध्यति त्रिदिनेन वै ।
क्षारैरम्लैश्च मृदिता ध्माता सत्वं विमुञ्चति ।
तत्सत्वं धातुवादार्थे औषधे नोपपद्यते ॥ 15 ॥

vFk eu%f'kyk

Hksn% मनःशिला त्रिप्रकारा श्यामा रक्ता च खण्डिका।

श्यामा रक्ता मिश्रणवर्णां भाराढ्या श्यामिका भवेत् ॥ 16 ॥

कणवीरा सुरक्तांगी ताम्राभा सैव शस्यते।

चूर्णिता याति रक्तांगी गुरूः स्निग्धा च खंडिका ॥ 17 ॥

सर्वाः कुनट्यः कथिताः पूर्वं पूर्वं गुणोत्तराः ॥ 18 ॥

'kks/ku मुनिपत्ररसेनापि शृंगवेररसेन वा।

भाविता सप्तवारेण विशुध्यति न संशयः ॥ 19 ॥

lRoe सर्पिषा च गुडेनाथ किट्टगुग्गुलनाथ वा।

ध्माता तु कोष्टिकायंत्रे मुंचेत्सत्वं न संशयः ॥ 20 ॥

x.k% रसायनवरा सर्वा वातश्लेष्मविनाशिनी।

सत्वाधिका विषघ्नी च भूतकण्डूक्षयापहा ॥

अग्निमांद्यं प्रशमयेत् कुष्ठरोगनिवर्हिणी ॥ 21 ॥

vFk vatukfu

Hksn% सौवीरं च रसांजनं निगदितं स्त्रोतोंजनं चैव हि।

तद्वत् पुष्पमथांजनं तदनु चेन्नीलांजनं कथ्यते ॥ 22 ॥

पंचनामापि नामवर्णगुणवद्रूपाणि सम्यग्विधौ।

कथ्यंतेऽत्र मयापि शोध्नमिदं सत्वं मृतिश्चोच्यते ॥ 23 ॥

lkohjk tue सौवीराख्यं चांजनं धूमवर्णं पित्तस्त्रध्नं छर्दिहिघ्मात्रणघ्नम्।

नेत्रवयाधौ शोधने रोपणे च श्रेष्टं प्रोक्तं कर्णरोगप्रशांत्यै ॥ 24a ॥

jlktue पीताभं विषरक्तदोष शमनं सश्वासहिध्मापहम् ।
वर्ण्यं वातविनाशनं कृमिहरं दार्व्युद्भवं शोभनम् ॥ 24b ॥

L=kksrksatue स्निग्धं खादु कषायकं विषवमी पित्तारत्रनुल्लेखनं ।
नेत्र्यं हिध्मरूजापहं निगदितं स्त्रोतोंजनम् सर्वदा ॥ 25 ॥

i"iktue सितं स्निग्धं हिमं चैव नेत्ररोगविषापहम् ।
ज्वरघ्नमतिहिध्माघ्नं पुष्पांजनमिहोदितम् ॥ 26 ॥

uhykatue रसायनं सुवर्णघ्नं गुरू स्निग्धं त्रिदोषहा ।
नीलांजनं च कथितं लोहमार्दवकारकम् ॥ 27 ॥

'kks/ku भृंगराजरसेनैव सर्वाण्येवांजनानि हि ।
विशुध्यंतीह सततं सत्यं गुरूवचो यथा ।

lRoe शिलायाः सत्ववत् सत्तवमञ्जनानां च पातयेत् ॥ 28 ॥

vFk x/kd

Hksn% y{k.kp गंधकस्य चतुर्भेदा लक्षिताः पूर्वसूरिभिः ।
श्वेतः पीतस्तथा रक्तः कृष्णश्चेति चतुर्विधः ॥ 29 ॥
श्वेतस्तु खटिकाकारो लेपनाल्लोहमारणम् ।
जायते नात्र संदेहो ह्यनुभूतं मया खलु ॥ 30 ॥
पीतवर्णो भवेद्यस्तु स चोक्तोऽमलासरकः ।
रसे रसायने श्रेष्ठः शुकपिच्छः स कथ्यते ॥ 31 ॥
लाक्षारसनिभो रक्तः शुकतुंडः स कथ्यते ।
धातूनां रंजनं कुर्याद्रसबन्धं करोत्यलम् ॥ 32 ॥

यः कृष्णवर्णः स तु दुर्लभोऽस्ति नाशं करोतीह जरापमृत्योः।
संसेवनद्विज्रसमं शरीरं भवेत्सुकान्तं हि निरामयं च ॥ 33 ॥

'kks/kue घटीमध्ये पयः क्षिप्त्वा मुखे वस्त्रं चबंधयेत्।
वस्त्रोपरि वलेंश्चूर्णं मुखे रूध्वा शरावतः ॥ 34 ॥
भूमौ निधाय तत्पात्रं पुटं दद्यात्प्रयत्नतः।
विंशुत्युपलकैश्चैव स्वांगशीतं समुद्धरेत् ॥ 35 ॥
अनेनैव प्रकारेण स्वांगशीतं पुनः पुनः।
एवं संशोधितो गंधः सर्वकार्यकरो भवेत् ॥ 36 ॥

x.k% विपाके मधुरो गंधपाषाणस्तु रसायनः।
विसर्पकण्डुकुष्ठस्य शमनो दीपनस्तथा ॥ 37 ॥
आमाजीर्णप्रशमनो विषहा रसशोषणः।
सूतस्यः वीर्यदः साक्षात्पार्वतीपुष्पसंभवः ॥ 38 ॥
कृमिरोगहरः सम्यक् सूतं मूर्च्छयति ध्रुवम्।
सेवितो बलिराज्ञा यः प्रभूतबलहेतवे ॥ 39 ॥
तस्माद्ध लिवसेत्युक्तो गंधकोऽतिमनोहरः।

i;kx% 1 शुकपिच्छस्तु मरिचसमांशेन तु कल्कितः ॥ 40 ॥
त्रिफला षड्गुणा कार्या मर्दयेत्कृतमालकैः।
मूलद्रवैस्ततः पीतो हन्ति कुष्ठान्यनेकशः ॥ 41 ॥
तन्मूलसलिले घृषं व पुस्तेनाथ लेपिताम्।
कुष्ठान्येव निहन्त्याशु सद्यः प्रत्ययकारकम् ॥ 42 ॥

i;kx% 2 संशुद्धगंधकं चैव तैलेन सह पेषयेत् ।

अपामार्गक्षारतोयैस्तैलेन मरिचेन च ।

विलिप्य सकलं देहं तिष्टेत्सूर्यातपेषु च ।

भोजयेत्तक्रभक्तं च तृतीये प्रहरे खलु ॥ 43 ॥

वह्निना स्वेदयेद्रात्रौ प्रातरूत्थाय मर्दयेत् ।

महिषस्य पुरीषेण स्नायाच्छीतेन वारिणा ॥ 44 ॥

स्नानं कुर्यादुषस्येवं कण्डूः पामा च नश्यति ।

दृष्टप्रत्ययोगोऽयं कथिनोऽत्र मया खलु ॥ 45 ॥

नाशयेच्चिरकालोत्था कुष्ठपामाविचर्चिकाः ॥ 46 ॥

i;kx% 3 कलांशव्योषसयुक्तं शुद्धगंधकचूर्णकम् ।

वस्त्रे वितस्तिमात्रे तु गंधचूर्णं सवैलकम् ॥ 47 ॥

विलिप्य वेष्टयित्वा च वर्तिं सूत्रेण वेष्टयेत् ।

धृत्वा सदंशतो वर्तिमध्यं प्रज्वालयेच्च ताम् ॥ 48 ॥

विद्रुतः पतते गंधो बिंदुशः काचभाजने ।

तां द्रुतिं प्रक्षिपेत्पत्रे नागवल्ल्यास्त्रिबिन्दुकाम् ॥ 49 ॥

रसं वल्लमितं तत्र दत्वांगुल्या विमर्दयेत् ।

तत्सर्वं भक्षयेत्पश्चात् गोदुग्धं चानु संपिबेत् ॥ 50 ॥

कामस्य दीप्तिं कुरूते क्षयपाण्डुविनाशनम् ।

ग्रहणीं नाशयेद् दुष्टां शूलार्तिश्वासकासकम् ॥ 51 ॥

आमाजीर्णं प्रशमयेल्लघुत्वं च प्रजायते।

गंधकस्य गुणावन्वक्तुं शक्तः कः शंभुना विना ॥ 52 ॥

vFk dd"B o.kue

Hksn% पर्वते हिमसमीपवर्तिनि जायतेऽतिरूचिरं कंकुष्ठकम्।

एकमेव नलिकाभिधानकं रेणुकं तदनु चापरं भवेत् ॥ 53 ॥

पीतवर्णमसृणं च वै गुरू स्निग्धमुत्तमतरं प्रवक्षते।

शयामपीतमतिहीनसत्वकं रेणुकं हि कथितं द्वितीयकम् ॥ 54 ॥

वदन्ति कंकुष्ठमथापरे हि सद्यः प्रसूतस्य च दंतिनः शकृत्।

त्तकृष्णपीतं भवतीहरेचनं तृतीयामाहुर्विबुधा भिषग्वराः ॥ 55 ॥

चतुर्थकंकुष्टमिहैव वाजिनां नालं हि केचित्प्रवदन्ति तज्ज्ञाः।

यद्धस्तिजं श्वेतमथातिपीतं विरेचनं तत्प्रकरोति शीघ्रम् ॥ 56 ॥

रसायने श्रेष्ठतरं रसे च सत्वेन युक्तं स्वलु गौरवान्वितम्।

'kks/kue शुठ्यम्भसा भावितमेव शुद्धिं कंकुष्टमायाति हि सत्यमुक्तम् ॥ 57 ॥

x.kk% कंकुष्ठकं तिक्तकटूष्णवीर्यंविशेषतो रेचनकं करोति।

गुदार्तिगुल्मव्रणशूलहृत्परं प्रचक्षते शास्त्रविदः पुराणाः ॥ 58 ॥

i;kZ;% सत्वाकृष्टिर्न च प्रोक्ता यस्मात्सत्वमयं हि तत्।

यवमात्रं भजेदेनं विरेकार्थं न संशयः ॥ 59 ॥

क्षणादामज्वरं हंति जाते सति विरेचने।

तांबूलेन समं चैवं भक्षितं सारयेद् ध्रुवम् ॥ 60 ॥

dd"Bfo"kk$k;% बब्बूलमूलिका काथं सोभाग्याजाजिसंयुतम् ।

भूयो भूयः पिबेद्धीमान् विषं कंकुष्ठजं जयेत् ॥ 61 ॥

vFk dklhl%

Hksn% कासीसं प्रथमं हि सैकतमिदं पुष्पाख्यमन्यत्तथा ।

क्षाराम्लं गुरू धूम्रवर्णविषहृत् वीर्योष्णकं रागदम् ॥ 62 ॥

श्वित्रघनं मुखकेशरंजनकरं तत्ससैकतं पूर्वकं ।

पुष्पाख्यं ह्यपरं गुणैश्च सहितं सेव्यं सदा रोगहृत् ॥ 63 ॥

पुष्पाभिधं च कासीसं प्रसिद्धं नेत्ररोगहा ।

सोष्णवीर्यं कषायाम्लं विषध्नं श्लेष्मनाशनम् ॥ 64 ॥

वृणहृत्क्षयरोगध्नं पटरंजनकं परम् ॥ 65 ॥

'kks/kue& lRop भृंगराजरसे स्विन्नं निर्मलं हि प्रजायते ।

सौराष्ट्रीसत्ववत्सत्वमेतस्यापि समाहरेत् ॥ 66 ॥

i;kZ;% कासीसं भस्म कांतस्य चोभयं समभागिकम् ।

वराविडंगसंयुक्तं घृतक्षौद्रप्लुतं प्रगे ॥ 67 ॥

भक्षितं हंति वेगेन पांडुयक्ष्माणमेव च ।

प्लीहं गुल्मं गुदे शूलं मूत्रकृच्छाण्यशेषतः ॥ 68 ॥

सेवितं सर्वरोगघ्नं रसायनविधानतः ।

अग्निसंधुक्षणं कुर्यात् वलीपलितनाशनम् ।

आमाजीर्णभवान रोगान् निहंत्येव न संशयः ॥ 69 ॥

vFk xfjde

Hksn% पाषाणगैरिकं चैकं द्वितीयं स्वर्णगैरिकम् ।
पाषाणगैरिकं प्रोक्तं कठिनं ताम्रवर्णकम् ॥ 70 ॥
अत्यंतशोणितं स्निग्धं मसृणं स्वर्णगैरिकम् ।
x.kk% स्वादु तिक्तं हिमं नेत्यं कषायं रक्तपित्तनुत् ॥ 71 ॥
हिक्कावमिविषघ्नं च रक्तघ्नं स्वर्णगैरिकम् ।
पाषाणगैरिकं चान्यत् पूर्वस्मादल्पकं गुणैः ॥ 72 ॥
गैरिकं तु गवां दुग्धैर्भावितं शुद्धिमृच्छति ।
गैरिकं सत्वरूपं हि नन्दिना परिकीर्तितम् ॥ 73 ॥

vFk lk/kkj.kjl%

vFk uolkj%

उद्दिष्टं नवसाराख्यं लवणं चुल्लिकाभिधम् ।
लोहद्रावणकं प्रोक्तं रसजारणकं तथा ॥ 74 ॥
x.kk% वह्निं च दीपयत्याशु गुल्मप्लीहामयापहम् ।
मांसादिजारणं सम्यक् भुक्तपाकं करोति तत् ॥ 75 ॥

vFk ojkfVdk

y{k.ke पीता वराटिका या तु सार्धनिष्कप्रमाणिका ।
श्रेष्ठा सैव बुधैः प्रोक्ता टंकभरा हि मध्यमा ।।
पादोनटंकभारा या कथ्यते सा कनिष्ठिका ॥ 76 ॥

x.kk% रसे रसायने प्रोक्ता परिणामादिशूलनुत् ।

ग्रहणीक्षयरोगघ्नी वीर्योष्णा दीपनी मता ॥ 77 ॥

वृष्या दोषहरी नेत्र्या कफवातविनाशिनी ।

रसेन्द्रजारणे शस्ता बिडमध्ये सदा हिता ॥ 78 ॥

स्थूला वराटिका प्रोक्ता गुरूश्च श्लेष्मपित्तहा ।

'kks/kue स्वेदित ह्यारनालेन यामाच्छुद्धिमवाप्नुयात् ॥ 79 ॥

vFk fgxqy% ¼njn½

Hksn% दरदः शुकतुंडाख्यो हंसपाकस्तथापरः ।

चर्मारः प्रथमः प्रोक्तो हीनसत्वः स उच्यते ॥ 80 ॥

प्रवालाभः शलाकाढ्यः उत्तमो हंसपाककः ।

x.kk% दीपनः सर्वदोषघ्नो हिंगुलोऽतिरसायनः ॥ 81 ॥

सर्वरोगहरः साक्षात् द्रावणे संप्रशस्यते ।

यथा षड्गुणगंधेन जारित रसराजकः ॥ 82 ॥

दरदाकर्षितः सूतो गुणैरेवंविधो भवेत् ।

'kks/kue कुष्माण्डखण्डमध्ये तु स्वेदितो लकुचाम्बुना ।

सकृत संजायते शुद्धः सर्वकार्येषु योजयेत् ॥ 83 ॥

vFk vcje

समुद्रेणाग्निनक्रस्य जरायुर्वहिरूज्झितः ।

रवितापेन संशुष्कः सोऽग्निजार इति स्मृतः ॥ 84 ॥

त्रिदोषशमनो ग्राही धतुर्वातहरः परः।
वर्धनो रसवीर्यस्य जारणः परमः स्मृतः ॥ 85 ॥

vFk fxfjflnje

महागिरौ शिलान्तस्थो रक्तवर्णश्च्युतो रसः।
सूर्यातपेन संशुष्को गिरिसंदूरसंज्ञितः ॥ 86 ॥
रसबंधकरो भेदी त्रिदोषशमनस्तथा।
देहलोहकरो नेञ्यो गिरिसिंदूर ईरितः ॥ 87 ॥

vFk cksnkj'k³xde

भवेद्गुर्जरके देशे सदलं पीतवर्णकम्।
अर्बुदस्य गिरेः पार्श्वे नाम्ना बोदारशृङ्गकम् ॥ 88 ॥
नागसत्वं लिंगदोषहरं श्लेष्मविकारनुत्।
रसवन्धकरं सम्यक् श्मश्रूरंजनकं परम् ॥ 89 ॥

lk/kkj.k jl'kks/kue

साधारणरसाः सर्वे वीजपूररसेन वै।
त्रिवारं भाविताः शुष्का जायंते दोषवर्जिताः ॥ 90 ॥
foM% बिडं हि कथ्यते तद्वत्सर्वदोषहरं परम् ॥ 91 ॥

bfrJh ineukHkluuk Jh;'kks/kjsk tukx<okLr0;s
fojfprs jlidk'kl/kkdjs "k"Bks/;k;%A